

Edwin Winkels

Johan Cruijff in Barcelona

De mythe van de verlosser

Uitgeverij Brandt
Amsterdam 2016

INHOUD

Copyright © Edwin Winkels 2016
Omslag: Studio Jan de Boer
Auteursfoto: Ferran W. Carmona
Typografie: Zeno Carpentier Alting
NUR 491
ISBN/EAN: 978-94-92037-39-8

De zon (i)	7
Verlosser	13
Palmbomen	19
Kaliber .22	25
Zakkenrollers	29
Onzin	33
El Clásico	41
Bypass	45
Sigaretten	49
Kauwgom	55
Varkens	57
La dolce vita	61
Druifluis	65
Een gele post-it	73
Blauwe olifant	83
Columns	91
Louis van Gaal	95
Vellenkip (i)	103

Hijo de puta	109
De liftster	113
Wilders	121
Champagne	123
Dream Team	129
Een bloem in z'n kont	135
Romário	143
Rondo	147
Oogappel	153
Achilleshiel	161
Chantal, Susila, Jordi	169
Huiswerk	181
Vrije dagen	187
Virus	191
Praat de kleine vandaag?	195
Judas	199
Edelachtbare	207
'Gràcies'	213
Furia	217
In de fik gestoken	220
Verkeersagent	229
Vellenkip (I)	235
Kanker	239
Kleur	245
De zon (II)	249
Verantwoording	255

DE ZON (I)

We hebben het over het weer, echt. Over de zon die in de verte boven de blauwe zee staat en strak binnenvalt door de hoge ramen van het majestueuze pand op de bergwand van de Tibidabo in Barcelona. Over zijn poloshirt, de korte mouwen, begin februari. Over zijn licht gebruinde gezicht en armen.

Dan komt hij met zo'n zin van hem. 'Je hebt er geen erg in als je hier niet bent.'

Na zoveel jaar is het eenvoudiger hem te begrijpen. Johan Crujff bedoelt: als je niet weet wat het is om driehonderd dagen per jaar op te staan en de deur uit te gaan met een blauwe hemel, dan kun je dat ook nooit gaan missen. Maar als je eenmaal niet beter weet dan dat de dag je al vanaf het ochtendgloren zo toelacht, dan komt een grauwe, regenachtige hemel harder aan.

'Al na mijn eerste vijf jaar hier als voetballer, kon ik niet meer zonder die blauwe lucht.'

Dat was in 1978, maar hij zou het daarna nog bijna

een decennium zonder die blauwe lucht moeten stellen. In Los Angeles was het ook nog mooi weer, en in de paar zomermaanden dat hij in Washington voetbalde ook wel. Valencia, drie lentemaanden bij Levante, was eveneens zeer aangenaam. Koud, winderig en regenachtig werd het vervolgens in Nederland. De winters van 1981, 1982, 1985, 1986 en 1987 waren kouder dan gemiddeld; twee jaar op rij werd de Elfstedentocht verreden. Tussen 22 december 1985 en 9 maart 1986 werd slechts één competitieronde in de Eredivisie gespeeld. Het was voor Johan Crujff zijn eerste seizoen als trainer van Ajax. Hij verkleumde in de dug-out. Als voetballer bewoog hij tenminste nog – geen tijd om het koud te krijgen. Als trainer zat hij bijna altijd stil.

In Barcelona schijnt 2.486 uur per jaar de zon; in Amsterdam 1.524. Dat scheelt gemiddeld twee uur en drie kwartier zon per dag.

Ja, echt, we hebben het over het weer.

‘Ik vind het leuk af en toe in Nederland te zijn, zeker als ik er mooie dingen kan doen, maar als er wekenlang dikke wolken hangen, verlang ik snel weer naar Barcelona.’ Wekenlang wolken, dat laaghangende dek, als een ondoordringbare deken net boven het vlakke land. Ook hier zou de regel van Crujff opgaan. ‘Je hebt er geen erg in als je hier niet bent.’ De Nederlanders weten niet beter – of wel, anders zouden ze niet zo vaak op zonnige vakanties gaan. Maar hij woont in Barcelona, en dan valt die Hollandse bewolking je veel eerder op, drukt hij zwaarder op het gemoed.

Het is februari 2009 als we over het weer spreken. Hij woont dan al iets meer dan twintig jaar in Barcelo-

na. Ik ook. Crujff arriveerde op 20 juli 1988, ik volgde vier maanden later.

Het is de eerste keer dat we het ooit over het weer hebben, denk ik. We gebruiken toevallig hetzelfde woord: banaal. Het lijkt banaal het weer te duiden als een van de belangrijkste factoren om het ergens naar je zin te hebben. Maar dat is niet zo. De zon, de warmte, maakt een ander mens van je. Vrolijker, uitbundiger. Gelukkiger zelfs. Laat je meer en langer genieten van de dag, van het leven. Er zijn mensen die ‘van de seizoenen houden’, zeggen ze. Een lekkere natte herfst, een koude winter, een ontbolsterend voorjaar. Johan Crujff niet. In de winter lijkt zelfs Barcelona, met een gemiddelde dagtemperatuur van 14 graden in januari en februari, te koud voor hem. Dan vertrekt hij met zijn vrouw, Danny, voor weken naar Mauritius. Dat ligt in de Indische Oceaan, voor de Afrikaanse oostkust. Dat kan hij gemakkelijk doen sinds hij niet meer trainer is. Zelfs twee maanden voor zijn dood zullen ze dat nog doen; van de artsen die zijn longkanker proberen in toom te houden krijgt hij toestemming die drie weken in het paradijs door te brengen. Golfen kan hij niet meer; zijn lichaam ontbeert de kracht voor een drive, voor een lange wandeling langs negen of achttien holes. Maar hij geniet er niet minder om. En Danny heeft hem nu voortdurend aan haar zijde.

Danny heeft het ook altijd naar haar zin gehad in Barcelona. Ze is nog minder in Nederland teruggeweest dan haar man. Zij was, in de jaren tachtig, Nederland helemaal zat. Niet de kou of de regen, maar dat andere klimaat, dat van de haat en de nijd, de agressiviteit,

de sfeer rond haar man. De strijd met Ajax, het bestuur, met de pers. Het gebrek aan waardering. De druk op Jordi, veertien jaar en op het voetbalveld altijd 'de zoon van'. Het gebrek aan privacy, al lag de villa in Vinkeveen een beetje beschut, ver genoeg van de Watergraafsmeer om de gekte rond het voetbal tussen de rust van de plassen van zich af te schudden.

'Ik was eenentwintig, zij negentien toen we trouwden. En nog steeds bij elkaar,' zegt Cruijff die stralende ochtend in februari 2009. Het is een paar weken na hun veertigste trouwdag. 'Maar dat is meer háár verdienste geweest dan van mij. Als de man voortdurend op reis is en zijn hele leven altijd mensen om zich heen heeft, dan moet je als echtgenote een heel groot incasseringsvermogen hebben. We hadden ook nog eens drie kinderen, hebben veel omzwervingen gemaakt. Maar we zijn nog steeds bij elkaar...'

Het is ook voor het eerst dat we het over haar hebben, Danny. Meer dan dit zal hij niet over haar vertellen. Ik ben geen vriend van de familie, ben er nooit over de vloer geweest. Heb er weleens met Johan voor de deur staan praten, een briefje in de bus gestopt of aangebeld. Enkele jaren eerder heb ik mevrouw Cruijff woedend aan de telefoon gehad. Al jaren heb ik het telefoonnummer van de witte villa in de wijk Bonanova waar ze sinds 1991 wonen, nooit heb ik het gebeld. Tot de avond dat bekend wordt dat Rinus Michels is overleden – ik wil graag een reactie van Johan op de dood van een van zijn voetbalvaders, de man die zowel zijn coach bij Ajax en Oranje als FC Barcelona was, maar minder van het Mediterrane leven kon genieten dan Cruijff.

Michels heette in Spanje niet voor niets *Mister Marmol*, Meneer Marmer.

'Er heeft nog nooit een journalist op dit nummer gebeld, hoe durf je?' zegt Danny over de telefoon. Sommige van mijn collega's beschouwt zij niet als journalist. Zij zijn huisvrienden. Zij mogen altijd bellen.

Ze geeft de hoorn door aan haar man, die zonder problemen een korte, gemeente reactie op de dood van Rinus Michels geeft.

Ook over de dood praten we, die februaridag in 2009 in een zaal van het gebouw van zijn Foundation, op drie blokken lopen van zijn huis. Ik heb voor een verhaal, een 'ander' soort interview, een stapeltje foto's bij me, van momenten en mensen uit zijn leven. Foto's van zijn eerste prijs als voetballer, in 1965; van een wandeling met zijn hond, een colly, die inmiddels dood is; van de WK-finale van 1974; van zijn kinderen, Chantal, Susila en Jordi. Van de mensen die zijn leven hebben bepaald. Naast elkaar op een foto staan zijn moeder, Nel Draaijer, zijn stiefvader 'ome' Henk Angel, en zijn schoonvader Cor Coster. Cruijff is even stil. 'Ze is negentig geworden,' zegt hij over zijn moeder, een vrouw die, net als een groot deel van de familie, altijd buiten het licht van de schijnwerpers leefde. Hij kijkt naar de foto, streelt er even over. 'Alledrie zijn ze heel belangrijk geweest in mijn leven, elk op zijn manier.' Moeder Nel is net het jaar daarvoor overleden, net als Cor Coster. Ome Henk ging al in de jaren tachtig heen.

Ernaast liggen nog twee foto's van Johan zelf; een-tje met een sigaret in de mond, de ander met een lolly, enkele maanden nadat een dubbele bypassoperatie zijn

hart en zijn leven redde. Bang was hij altijd geweest niet ouder dan zijn vader Manus te worden, die op zijn vijfenveertigste aan een hartaanval stierf. Bij zoon Johan waren de chirurgen er net op tijd bij: hij was 43 jaar toen zijn leven werd 'verlengd', zoals hij zelf zei.

'Nooit heb ik meer een sigaret aangeraakt,' zegt hij als hij naar het beeld van de lolly kijkt, een Catalaanse *chupa chup*. 'Vaak zeggen mensen: hoe is het mogelijk, hoe heb je het kunnen doen, zo ineens stoppen, jij die zoveel rookte? Maar het is gewoon makkelijker als je een waarschuwing krijgt, als de artsen tegen je zeggen: "Als je blijft roken hoeft je niet meer terug te komen, want je hebt alle nummers dat het weer fout kan gaan. Maar als je stopt met roken, dan zullen we altijd voor je klaarstaan." Het is een waarschuwing geweest.'

En dat soort waarschuwingen komt niet voor niets. Er zit iets achter, daarvan is Johan Cruijff overtuigd. Veel wordt voor je bepaald, dat doe je niet zelf.

'Je wordt in je leven een richting opgeduwd. Dingen die mij zijn overkomen, die zijn geen toeval geweest. Er moet iets hierboven zijn... Anders kan het niet.'

Johan kijkt even naar boven, naar het hoge plafond; door de zonnestralen zweven kleine pluisjes.

VERLOSSER

Johan Cruijff arriveert op 20 juli 1988 met de KLM op het vliegveld van El Prat in Barcelona, samen met zijn 14-jarige zoon Jordi en Ajacied Danny Muller, de vriend van dochter Chantal. Muller is de eerste buitenlander die Cruijff voor zijn eerste seizoen heeft laten aantrekken, voor het jeugdelftal. In de weken ervoor is Cruijff al vaker in Barcelona geweest, om het seizoen te plannen en vervolgens terug te keren naar West-Duitsland om het voor Oranje zo succesvolle EK van dichtbij te volgen. Spanje bakt er niets van, dat EK, en ligt er na de eerste ronde uit. Er zitten slechts drie spelers van FC Barcelona bij de selectie; keeper Zubizarreta mag blijven van Cruijff, Víctor Muñoz en Calderé moeten bij Barça vertrekken. Wel trekt de Nederlandse trainer voor zijn nieuwe project liefst vijf Spaanse EK-internationals van andere clubs aan: Soler, Eusebio, Bakero, Begiristian en Julio Salinas.

Dat heeft hij allemaal in gang gezet in de maanden